

En la mort d'Akira Kurosawa

M. A. Garcías

La sobtada desaparició d'Akira Kurosawa ha propiciat un desplegament mediàtic comparable al que va tenir lloc amb motiu de la mort de Fellini, una campanya de reivindicació i homenatge que té molt d'injusta en el cas de Kurosawa com ho tenia en el de Fellini, i no perquè cap dels dos mestres s'ho mereixés sobradament, sinó perquè l'obra de tots dos cineastes és coneguda pel públic en general de forma només parcial i plena de tòpics, a més de la certa component necròfila que sempre acompanya aquesta classe d'homenatges, més fonamentats en la mítica de la figura de l'artista que no en el coneixement de la seva obra.

L'obra d'Akira Kurosawa és, diguem-ho, molt poc coneguda i la divulgació que se n'ha fet resulta a més tan poc rigorosa com tendenciosa. En efecte, els mitjans que han cobert tan trista notícia ho han fet des d'un punt de vista rigorosament occidental o, almenys occidentalitzant. Si d'ells ens haguéssim de fiar, els mèrits de l'obra de Kurosawa es deuen en gran mesura a la vampirització de fórmules pròpies del cinema nordamericà, com ara el western, el thriller o el cinema d'aventures. Així, Kurosawa es converteix en un admirador de John Ford, lector inescapable de Shakespeare, i deutor de les millors obres del cinema negre i les seves pel·lícules es coneixen per la seves referències occidentals: el to proper al western de les seves pel·lícules de samurais, en què sempre cal citar que la mítica *Els Set Magnífics* és un remake dels *Set Samurai* de Kurosawa, igual que *Per un grapat de dòlars* de Leone i, més recentment *Last Man Standing* de Walter Hill ho són de *Yojimbo*, l'Oscar aconseguit per *Dersu Uzala*, l'ombra de Shakespeare en *Trono de Sangre*, és a dir *Macbeth* segons Kurosawa, o *Ran* segons *El Rei Lear*, l'admiració incondicional per la seva figura de cineastes com Martin Scorsese o Steven Spielberg, uns dels més reconeguts narradors del cinema més reconeixiblement nordamericà, a qui es deu el patrocini de dues de les seves obres mestres de maduresa, *Kagemusha* i els seus *Somnis*, els premis obtinguts en Cannes o Venècia i els homenatges dedicats a altres trobades europees...

La visió que de Kurosawa es té a través de la part més coneguda de la seva filmografia és també molt limitada, i de la qual es podria desprendre que aquest home feia pel·lícules d'aventures amb samurais, relats

de tragèdia i poder, i, en la seva maduresa, obres contemplatives i relaxades, més properes al que més comunament és entès com cinema oriental, i que semblen tenir més valor per la seva influència sobre altres cineastes més reconeixibles, abans que pel que Kurosawa realment tenia a dir. Les seves obres semblarien així alienes a les circumstàncies històriques del seu país, recent sortit de la guerra en els anys 40 i 50 mentre Kurosawa filmava enèrgiques pel·lícules ambientades en el Japó feudal, i més tard històries reflexives i intimistes que mai mostraren com era realment el Japó del seu moment.

Kagemusha

Dels escassos 7 o 8 films que de Kurosawa poden haver-se vist per televisió o a toc de filmoteca, i que, per cert, són les úniques que un vulgar aficionat com jo té ocasió de conèixer de primera mà, potser es podria desprendre aquesta idea, encara que aquesta vengui d'una visió bastant superficial d'aquestes obres. Com sol passar en aquests casos, tota aquesta pila d'idees rebudes respon a una imatge distorsionada de la figura de Kurosawa com a creador complet, compromès i realista. El cinema de Kurosawa, que fins i tot els crítics han desqualificat durant molts d'anys com a mancat d'emoció i reflexió sobre el seu propi entorn, contràriament al tractament dispensat a altres reconeguts mestres del cinema nipó, com Ozu o Mizoguchi, o, més modernament, Oshima o Imamura.

No hi ha una forma més directa, simple i objectiva per a reivindicar l'autèntica magnitud del cinema de Kurosawa, que veure les seves pel·lícules i comprendre que ens trobam davant d'una de les figures més importants, inspiradores i visionàries de la història del cine. La trentena de films que componen la seva filmografia han tocat tot tipus de gèneres, tant en registre èpic i

aventurer com intimista i reflexiu, retratant ara el món feudal com la realitat més propera i crua, la tragèdia de *Trono de Sangre*, la mítica dels *Set Samurai*, la cita de Dostoievsky a *El Idiota*, el retrat neo-realista de *Dodeskaden* o *Bajos Fondos*, que De Sica i Rossellini haurien envejat, la soterrada visió fatalista i desesperada de *Rashomon*, evident més endavant a *Kagemusha* o *Ran*, en la sobtada vitalitat ombrívola de *Vivir*, el retrat de l'horror atòmic a *Rapsodia en agosto* o *Crònica de un ser vivo*, tema vigent en el cinema japonès dels anys 50 (*Godzilla* inclòs, casualment una creació de la Toho, productora per a la qual Kurosawa va fer molts dels seus films), una aventura tan perfecte com *La Fortaleza Escondida*, thrillers tan esplèndids com *Los Canallas duermen en Paz* o *El Infierno del Odio*, i fins i tot obres tan òbvies i, en conseqüències, exportables i populars com el díptic format per *Yojimbo* i *Sanjuro* revelen una narració envejable.

En la seva darrera època, el Kurosawa madur i reflexiu de *Dersu Uzala*, *Ran*, o, especialment, els *Somnis*, torna sobre les seves passes i recrea els seus temes des de la mirada entre fascinada i desencantada que li dona l'experiència. Especialment cert és això en el cas dels vuit episodis que componen els *Somnis*, vocacional testament filmic, encara que per sort Kurosawa ha tingut l'oportunitat de tornar a filmar després d'aquesta obra.

El considerable buit existent en la distribució de molts d'aquests films, molts dels quals només són coneguts per referències, igual que la de bona part de les filmografies d'altres mestres del cinema oriental com Ozu, ha impedit el coneixement rigorós de l'obra de Kurosawa, de qui la mesura de la seva autèntica creativitat, genialitat i convicció quasi només pot ésser intuït de les poques obres que coneixem els pobres cinèfils no privilegiats que caçam films tan invisibles com els esmentats.

Ha mort Akira Kurosawa, una notícia trista tant per l'home, potser l'única part de la figura de l'artista que en aquest cas no necessita cap reivindicació, com per la desaparició d'un dels més grans creadors del segle, i, amb ell, una forma irreflexiva d'entendre el cinema, que tal vegada la nova onada de directors orientals podrà reverenciar però mai substituir. I potser amb la seva mort finalment podrem conèixer un poc millor tota la profunditat del seu treball. És el millor homenatge que li podem fer. ❖